

JERZY SZYRAN OFMConv*

WARSZAWA

Tu autem esto, sicut illi **– osobisty regulamin życia duchowego**

Każdy instytut życia konsekrowanego czy stowarzyszenie życia apostołskiego kieruje się w swoim działaniu stosownymi dla siebie zasadami. Wchodząc zatem do danej wspólnoty, by podjąć ten sposób życia, nowicjusz, krok za krokiem, wdraża się w obowiązujące reguły życia, które wyrażają się w dokumentach: reguła, konstytucje, różnego rodzaju okólniki, zwyczajniki i dokumenty (uchwały) kapituł prowincjalnych i generalnych. Zasadnym zatem wydaje się pytanie: czemu mają służyć osobiste zasady życia duchowego, skoro wydaje się być wszystko, niejako „z góry”, określone i ukierunkowane na dobro osoby konsekrowanej? Wystarczyłoby zachować podane przez instytut przepisy, by osiągnąć cel życia konsekrowanego – zbawienie.

Tymczasem doświadczenie świętych pokazuje, że wielu z nich, oprócz zachowywania z całą gorliwością norm prawa zakonnego, niejako narzucało sobie jeszcze coś ponad to. Oczywiście, ten osobisty regulamin w żaden sposób nie sprzeciwiał się przepisom prawnym, lecz sta-

* JERZY SZYRAN OFMConv (ur. 17.10.1968). Doktor teologii moralnej. Wykładowca w WSD oo. Franciszkanów w Łodzi-Łagiewnikach. Cenzor kościelny książek i treści religijnych dla Wydawnictwa Kurii Prowincjalnej oo. Franciszkanów w Warszawie i dla Wydawnictwa oo. Franciszkanów w Niepokalanowie. Redaktor naczelny rocznika teologicznego „Lignum vitae” wydawanego przez WSD oo. Franciszkanów w Łodzi-Łagiewnikach. Autor wielu publikacji naukowych z zakresu teologii moralnej na łamach kwartalnika „Collectanea theologica”, „Homo Dei” oraz „Życie i płodność”, dwumiesięcznika „Poradnik spowiednika”, rocznika teologicznego „Lignum vitae”, „Łódzkie Studia Teologiczne” oraz popularnonaukowych w dwumiesięczniku „Posłaniec św. Antoniego z Padwy”, miesięczniku „Rycerz Niepokalanej” i na katolickich stronach internetowych: *Mateusz* i www.szyran.republika.pl.

nowił ich osobistą – pogłębioną interpretację i pewien rodzaj interioryzacji – uwewnętrznienia (uznania za swoje).

Człowiek bowiem, niezależnie od wieku, wstępując w struktury życia zakonnego, musi porzucić reguły dotychczasowego życia – wolnego, niezależnego często od niczyjej woli, swobodnego w dysponowaniu własną osobą, czasem i sposobem działania. Wstępując do zakonu, niemal „z marszu” zostaje wtłoczony w nowe, w znacznym stopniu ograniczające jego wolność reguły, które nie są jego – są one narzucone z zewnątrz przez model życia zakonnego i tradycję własnego instytutu. Stąd wydaje się potrzeba pewnego uwewnętrznienia zewnętrznych reguł, by dokonać w sobie przejścia od intelektualno-wolitywnej akceptacji, często pozorowanej (dla oka), do przyjęcia sercem, jako „moje” zasady życia.

Spróbujemy ukazać to na przykładzie dwóch świętych, reprezentujących dwie różne drogi duchowości i dwie epoki. Oprzemy się w naszych analizach na Janie od Krzyża i Maksymilianie Kolbe. Obaj w swoich pismach podają reguły życia duchowego, które, pomimo znacznych różnic kulturowych i czasu ich powstania, zasadniczo wcale się nie różnią.

1. ŻYCIE DUCHOWE W NAUCZANIU KOŚCIOŁA

Życie duchowe to życie płynące z Ducha Świętego i postępowanie w Duchu Świętym (por. Rz 8,4. 9), czyli twórcza współpraca chrześcijanina z Trzecią Osobą Trójcy Świętej na mocy Misterium Paschalnego, którego owocem jest odwzorowanie w sobie postaw Chrystusa (chrystoformizacja, chrystyfikacja), a więc świętość i dojrzałość osobowa. U jego podstaw leży zatem doświadczenie Ducha Świętego działającego we wspólnocie Kościoła¹.

1.1. Powstanie i rozwój terminu

Termin „życie duchowe” pojawiło się na początku XX w. i miało niejako połączyć – dotychczas odrębnie traktowane – ascetykę i mistykę, podkreślając ich głęboką jedność, nierozdzielność i niezależność, co zna-

¹ Por. M. Chmielewski, *Życie duchowe*, w: *Leksykon duchowości katolickiej*, M. Chmielewski, Lublin-Kraków 2002, s. 975.

lazło wówczas odzwierciedlenie w sposobie organizowania wykładów akademickich i w podręcznikach².

Wprowadzenie do słownika teologii nazwy „życie duchowe” zamiast pojęcia „życie wewnętrzne”, posłużyło do stopniowego przełamania sztucznego podziału na ascetykę i mistykę, podtrzymywanego dotychczas przez tradycyjną nazwę „teologia ascetyczno-mistyczna”. Dokonało się to głównie za sprawą dwóch znaczących czasopism poświęconych tej problematyce: francuskiego „La Vie Spirituelle Ascétique et Mystique”, założonego w 1919 r. przez M.V. Bernadot, dominikanina, i włoskiego „Rivista di Vita Spirituale”, wydawanego przez karmelitów. Nazwę „życie duchowe” przyjął także amerykański kwartalnik poświęcony współczesnej duchowości „Spiritual Life”, wydawany w Waszyngtonie od 1955 r., i kolumbijski kwartalnik „Vida Espiritual”, wydawany w Bogocie od 1963 r³.

W Polsce od 1994 r. jezuici wydają w Krakowie kwartalnik popularnonaukowy „Życie duchowe”. Niemalą rolę w upowszechnianiu tej terminologii przed Soborem Watykańskim II odegrały dzieła takich cennionych autorów, jak: J. Schrijversa „Les principes de la vie spirituelle” (1913, 1922), J. de Guiberta „Theologia spiritualis ascetica et mystica” (1939) oraz J. Heerinckxa „Introductio in theologiam spiritualem asceticam et mysticam” (1931)⁴.

1.2. Życie duchowe w dokumentach Kościoła

Terminologię tę przyjęły dokumenty *Vaticanum II*, a także Jan Paweł II. W dokumentach soborowych wiele miejsca poświęcono życiu duchowemu, odwołując się do tego terminu przy różnych okazjach. Także Jan Paweł II w swoim nauczaniu podkreślał ważność życia duchowego dla rozwoju życia chrześcijańskiego.

1.2.1. Sobór Watykański II

W dokumentach Soboru⁵ „życie duchowe” nie ogranicza się do udziału w samej tylko liturgii⁶. Zwłaszcza w przypadku ludzi świeckich,

² Por. tamże, s. 975-976.

³ Por. tamże, s. 976.

⁴ Por. tamże.

⁵ W dokumentach Soboru termin „życie duchowe” pojawia się 23 razy, zaś przymiotnik „duchowy” ok. 100 razy.

sprawy rodzinne, jak i cała ich aktywność powinny wchodzić w zakres życia duchowego, wzorowanego na przykładzie Maryi⁷. Duchowni mają wspierać świeckich w rozwoju takiego życia⁸, a w sposób szczególny młodzież⁹. Kandydaci do kapłaństwa powinni być przysposobieni do życia duchowego¹⁰. Ważną rolę odgrywać w tym będzie formacja teologiczna, oparta na Objawieniu, która ma być pokarmem życia duchowego¹¹. Także kapłani zobowiązani są współpracować ze sobą w trosce o swoje życie duchowe i dbać o te charyzmaty, które będą wiernych pociągać do życia duchowego, aby w ten sposób, zespalając życie duchowe z posługą duszpasterską, umacniali się w świętości¹². Biskup, wysyłając kapłanów do pracy, powinien brać pod uwagę możliwość rozwoju ich życia duchowego¹³. Temu celowi służy formacja permanentna kapłanów¹⁴. W działalności misyjnej Kościoła konieczne jest ożywianie i umacnianie życia duchowego katechistów przez różne zebrania i kursy¹⁵. Również życie duchowe zakonników winno być poświęcone dobru całego Kościoła¹⁶. W płaszczyźnie ekumenicznej ważne jest zachowanie wolności w praktykowaniu różnych form życia duchowego¹⁷, dlatego katolicy powinni lepiej poznać doktrynę i historię, życie duchowe i kultowe innych wyznań chrześcijańskich. Mówiąc zaś o stosunku Kościoła do

⁶ Por. *Konstytucja o Liturgii świętej „Sacrosanctum concilium”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, nr 12.

⁷ Por. *Dekret o apostołstwie świeckich „Apostolicam actuositatem”*, (dalej jako: DŚ), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, nr 4.

⁸ Por. DŚ, 25.

⁹ Por. *Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim „Gravissimum educationis”* w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, nr 10.

¹⁰ Por. *Dekret o formacji kapłańskiej „Optatam totius”*, (dalej jako: DFK), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, nr 9.

¹¹ Por. DFK, 16.

¹² Por. *Dekret o posłudze i życiu kapłanów „Presbyterorum ordinis”*, (dalej jako: DK), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, nr 8-9, 12, 14.

¹³ Por. DK, 10.

¹⁴ Por. DK, 19.

¹⁵ Por. *Dekret o działalności misyjnej Kościoła „Ad gentes divinitus”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, nr 17.

¹⁶ Por. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, nr 44.

¹⁷ Por. *Dekret o ekumenizmie „Unitatis redintegratio”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, nr 4.

współczesnego świata, Sobór przypomina, że głównym celem postępu cywilizacyjnego jest pomoc w rozwoju człowieka, także w wymiarze duchowym¹⁸.

1.2.2. Dokumenty Jana Pawła II

Ojciec Święty w każdym niemal swoim dokumencie porusza różne aspekty życia duchowego, posługując się bardzo zróżnicowaną nomenklaturą. W „*Dominum et Vivificantem*” podkreśla, że zjednoczenie z Chrystusem w Duchu Świętym jako jądrem życia duchowego, dokonuje się nie inaczej, jak tylko przez sakramenty¹⁹, a głównie dzięki owocnemu przeżywaniu Eucharystii²⁰. Wiele uwagi Papież poświęca także roli modlitwy w życiu duchowym, która często podejmowana w niesprzyjających warunkach, wybitnie służy jego odnowie²¹.

W „*Evangelium vitae*” Papież zwraca uwagę na chrystocentryzm życia duchowego. Dzięki Jezusowi, który jest „Słowem życia”, zostaje zapowiedziane i udzielone życie Boże oraz wieczne, a przez to fizyczne życie i życie duchowe w swoim stadium ziemskim zyskują pełną wartość i znaczenie²².

Podjmując kwestię ekumenizmu w „*Ut unum sint*”, Jan Paweł II zauważa, że Kościoły i Wspólnoty kościelne różnią się znacznie między sobą, zarówno pochodzeniem, doktryną, jak i życiem duchowym²³. Nawiązując zaś do soborowego dekretu „*Unitas redintegratio*”, zauważa, że dokument ten nie pomija spraw życia duchowego i moralnych konsekwencji wiary²⁴.

Niem mało miejsca życiu duchowemu Jan Paweł II poświęca w „*Pastores dabo vobis*”. Charakteryzując sytuację współczesnego świata, Papież

¹⁸ Por. *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, nr 64.

¹⁹ Por. Jan Paweł II, *Encyklika „Dominum et vivificantem”. O Duchu Świętym w życiu Kościoła i świata*, (dalej jako: DeV), Watykan 1986, nr 61.

²⁰ Por. DeV, 62.

²¹ Por. DeV, 65.

²² Por. Jan Paweł II, *Encyklika „Evangelium vitae”. O wartości i nienaruszalności życia ludzkiego*, Watykan 1995, nr 30.

²³ Por. Jan Paweł II, *Encyklika „Ut unum sint”. O działalności ekumenicznej*, (dalej jako: UUS), Watykan 1995, nr 66.

²⁴ Por. UUS, 68.

zauważa, że „wielu młodych odczuwa i wyraża potrzebę religii oraz życia duchowego”²⁵. To życie duchowe jest „(...) życiem ożywianym i kierowanym przez Ducha ku świętości i ku doskonaleniu miłości”²⁶. W omawianym dokumencie znajdują się zachęty i praktyczne rady odnośnie pielęgnowania życia duchowego²⁷.

Szczególnie dużo uwagi życiu duchowemu Jan Paweł II poświęca w „Vita consecrata”, w której odnośna terminologia jest nadzwyczaj obfita²⁸. Papież podejmuje próbę zdefiniowania życia duchowego: „życie duchowe, rozumiane jako życie w Chrystusie, życie według Ducha Świętego, jest drogą wiodącą do coraz większej wierności...”²⁹.

W „Reconciliatio et paenitentia” pojednanie i pokutę Ojciec święty widzi jako ważny aspekt chrześcijańskiego życia duchowego³⁰. Natomiast o potrzebie ascezy i pokuty, a także pracy nad sobą, jako istotnych wymiarów chrześcijańskiego życia duchowego, pisał do młodzieży w liście „Parati semper” z okazji Międzynarodowego Roku Młodzieży 1985³¹.

1.3. Teologia życia duchowego

Obecnie pojęciem „życie duchowe”, głównie w związku z teologią życia duchowego lub teologią duchową, posługuje się większość współczesnych autorów.

Z polskich autorów nazwę „teologia życia duchowego” preferował ks. S. Witek (1987), choć często zamiennie używał nazwy „teologia duchowości”. Rozumiał przez nią zorganizowaną intelektualną refleksję nad treścią wiary, która od innych nauk teologicznych różni się swoistą

²⁵ Jan Paweł II, *Adhortacja „Pastores dabo vobis”. O formacji kapłanów we współczesnym świecie*, (dalej jako: PDV), Watykan 1992, nr 9.

²⁶ PDV, 19.

²⁷ Por. PDV, 23-30.

²⁸ Na 112 punktów dokumentu przymiotnik „duchowy”, w różnej formie gramatycznej i w bardzo różnorodnej konotacji, pojawia się 76 razy, zaś „życie duchowe” - 11 razy.

²⁹ Jan Paweł II, *Adhortacja „Vita consecrata”. O życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i w świecie*, Watykan 1996, nr 93.

³⁰ Por. Jan Paweł II, *Adhortacja „Reconciliatio et paenitentia”. O pojednaniu i pokucie w dzisiejszym posłannictwie Kościoła*, Watykan 1984, nr 18.

³¹ Por. Jan Paweł II, *List do młodych całego świata „Parati semper” z okazji Międzynarodowego Roku Młodzieży*, Watykan 1985, nr 8-9.

funkcją, nazywaną przez niego mistagogiczną, czyli wprowadzającą w tajemnice wiary³².

A. Marchetti, karmelita, stwierdza, że „teologia życia duchowego jest nauką, która zajmuje się nadprzyrodzonym życiem człowieka. Bada zasady tegoż życia, jego wymogi, praktyczną realizację oraz stopniowy rozwój. (...) Jest to dziedzina wiedzy teologicznej, która ma za przedmiot naturę – doskonałości nadprzyrodzonej i jej rozwój w człowieku”³³. Jest ona pełnoprawną nauką teologiczną w ścisłym znaczeniu, a przy tym zachowuje charakter nauki praktycznej. O ile bowiem teologia dogmatyczna rozważa prawdy objawione same w sobie, to teologia życia duchowego doszukuje się w nich motywów, które pobudzają i ukierunkowują działalność osobową człowieka.

Podobnie w teologii życia duchowego F. Giardini wyróżnia aspekt doświadczalny, doktrynalny i praktyczny, który uważa za najważniejszy. Z punktu widzenia scholastyki pierwszy aspekt jest przyporządkowany opisowi (*quomodo sit*) i doświadczalnemu ustaleniu (*an sit*) stanu mistycznego. Drugi skupia się wokół teologicznego wyjaśnienia doktrynalnego (*quid sit*) tego stanu, zaś trzeci jest wskazaniem sposobu postępowania (*quod agendum sit*). Zdaniem tego autora, wzór takiego ujmowania teologii życia duchowego dał św. Jan od Krzyża, głównie w dziele „Żywy płomień miłości”³⁴.

Ch.A. Bernard (2001) uważa, że pojęcie „duchowość” wskazuje bardziej na aspekt podmiotowy, zaś „życie duchowe” – na aspekt przedmiotowy. W związku z tym inaczej rozkładają się akcenty w teologii duchowości i teologii życia duchowego. O ile teologia duchowości interesuje się podmiotem doświadczenia duchowego, to teologię życia duchowego bardziej interesuje przedmiot tegoż doświadczenia, czyli aplikacja treści wiary odnośnie do chrześcijańskiej doskonałości i świętości³⁵.

³² Por. S. Witek, *Teologia życia duchowego*, Lublin 1986, s. 18.

³³ A. Marchetti, *Zarys teologii życia duchowego*, Kraków 1996, s. 1, 13-14.

³⁴ Por. F. Giardini, *La natura della teologia spirituale*, „Rivista di ascetica e mistica” 34(1965), s. 404-405.

³⁵ Por. M. Chmielewski, *Życie duchowe...*, dz. cyt., s. 978.

2. ZASADY ŻYCIA DUCHOWEGO

– PRZYKŁAD ŚW. JANA OD KRZYŻA I ŚW. MAKSYMILIANA KOLBEGO

Dwaj wielcy mistrzowie życia duchowego, reprezentujący dwie wielkie szkoły duchowości – karmelitańską i franciszkańską. Obaj w swoim życiu postawili na dążenie do zjednoczenia z Bogiem. Świadectwem tego dążenia są ich życie i pisma, w których na szczególną uwagę zasługują „Stopnie doskonałości” i „Regulamin życia”.

2.1. Czas i miejsce powstania utworów

Niewiele można powiedzieć na temat utworu Jana od Krzyża „Stopnie doskonałości”, ponieważ czas powstania oraz adresat pozostają nieznane. Za autentycznością tego utworu przemawia zgodność świadectw rękopiśmiennych. Wydawcy umieszczają ten utwór po „Czterech wskazaniach”, gdyż w kodeksie 6296 Biblioteki Narodowej w Madrycie występuje on jako dalszy ciąg pisma skierowanego do tego samego adresata³⁶.

„Regulamentum vitae” zostało napisane przez Maksymiliana Kolbego w Krakowie, podczas ćwiczeń duchowych, które w lutym 1920 r. odprawiał młody kapłan po powrocie z Rzymu. Z notatki sporządzonej przez Świętego na tekście „Regulamentum” wynika, że młody Maksymilian chciał do sporządzonych przez siebie zasad życia duchowego odnosić się każdego miesiąca, by nieustannie na nowo je sobie przyswajać i na nowo podejmować. Oryginał „Regulamantum” znajduje się w Archiwum Kurii Generalnej oo. Franciszkanów w Rzymie³⁷.

2.2. Zasady życia duchowego - zestawienie utworów

Poniżej zostało zaprezentowane zestawienie utworów Jana od Krzyża i Maksymiliana Kolbego. Numeracja przy kolejnych punktach jest oryginalna, jednak, by ukazać zbieżność myśli obu Świętych, kolejność została zmieniona. Wszystkie podkreślenia i pogrubienia są wykonane ręką św. Maksymiliana.

³⁶ Por. Jan od Krzyża, *Stopnie doskonałości*, www.voxdomini.com.pl/duch/mistyka/jk/05-stop.htm (data wejścia: 28.05.2016), przypis 30.

³⁷ Por. www.niepokalanow.pl/pisma.tom-5.851-regulamin-zycia.969 (data wejścia: 28.05.2016).

L.P.	ŚW. JAN OD KRZYŻA, GRADOS DE PERFECCIÓN (STOPNIE DOSKONAŁOŚCI) ³⁸ .	ŚW. MAKSYMILIAN KOLBE, REGULAMENTUM VITAE (REGULAMIN ŻYCIA) ³⁹ .
1.	16. Pamiętaj o tym, żeś wstąpił po to, abyś był świętym; dlatego nie pozwalaj królować w twojej duszy żadnej rzeczy, która by nie prowadziła do świętości.	1. Muszę być świętym jak największym.
2.	4. Szukaj w każdej rzeczy większej chwały i czci Boga.	2. <u>Jak największa</u> chwała Boża przez zbawienie i jak najdoskonalsze uświęcenie swoje i wszystkich, co są i będą, przez Niepokalaną - MI3.
3.	1. Nie popełnić grzechu za nic w świecie ani nie popełnić świadomie żadnego grzechu powszedniego lub niedoskonałości.	3. <i>Peccatum mortale vel veniale deliberatum a priori exclude</i> ⁴⁰ . - Spokój o przeszłość. - Gorącością wynagrodź czas stracony.
4.	7. Żałować bardzo za każde zmarnowanie czasu, i dlatego, że spędza się go, nie kochając Boga. 17. Staraj się sprawić przyjemność raczej innym niż samemu sobie, w ten sposób nie będziesz czuł zazdrości ani przywiązania do bliźniego. To oczywiście rozumie się tylko o tym, co jest zgodne z doskonałością, ponieważ Bóg gniewa się bardzo na tych, którzy nad Niego przekładają podobanie się ludziom.	4. Nie opuszczę: a) <u>żadnego zła</u> bez wynagrodzenia go (zniszczenia go) i b) <u>żadnego dobra</u> , które bym mógł zrobić, powiększyć lub w jakikolwiek sposób się do niego przyczynić.
5.	11. Nigdy nie mieszaj się do tego, co nie zostało ci polecane, i nie upieraj się przy swoim zdaniu, chociażby było słuszne. A i w tym, co zostało polecane - jeśli to powiedziano (jak to mówią) mimochodem - nie przykładaj do tego	5. <i>Regula tua oboedientia</i> ⁴¹ = Wola Boża przez Niepokalaną.

³⁸ Jan od Krzyża, *Stopnie doskonałości*, w: Jan od Krzyża, *Dzieła*, tłum. B. Smyrak, Kraków 2014, s. 154-155.

³⁹ Maksymilian Kolbe, *Pisma*, nr 850, t. II, P.W. Sotowski (red.), Niepokalanów 2008, s. 34-35.

⁴⁰ Z góry wyklucz grzech śmiertelny lub dobrowolny powszedni.

⁴¹ Posłuszeństwo twoją regułą.

	ręki. Niektórzy oszukują się w tym, myśląc, że są obowiązani do czynienia tego, co wcale ich nie obowiązuje, gdyby się tylko temu lepiej przyjrzeni.	
6.	12. Na sprawy obce, dobre czy złe, zupełnie nie zwracaj uwagi, bo oprócz tego, że stanowi to okazję do grzechu, jest także przyczyną roztargnienia i osłabienia ducha.	6. <u>Czyn, co czynisz</u> ; na wszystko inne, dobre czy złe, nie zwracaj uwagi.
7.	3. Nie czynić ani nie mówić nic ważnego, czego by nie uczynił lub nie powiedział Chrystus, gdyby się znalazł w mojej sytuacji i gdyby posiadał wiek i zdrowie, które ja posiadam.	7. <i>Semper quieta, amorosa actio</i> ⁴² .
8.	8. We wszystkich rzeczach, wzniosłych czy niskich, miej Boga za cel, inaczej bowiem nie będziesz wzrastał w doskonałości i zasłudze.	8. <i>Serva ordinem, et ordo servabit te</i> ⁴³ .
9.		9. <i>Praeparatio, actio, conclusio</i> ⁴⁴ .
10.		10. Pamiętaj zawsze, że jesteś <u>rzeczą i własnością</u> bezwzględną, bezwarunkową, bezgraniczną, nieodwołalną Niepokalanej : czymkolwiek jesteś, cokolwiek masz lub możesz, wszystkie <i>actiones</i> (myśli, słowa, uczynki) i <i>passiones</i> (przyjemne, przykre, obojętne) są <u>Jej całkowitą własnością</u> . Niech więc z tym wszystkim czyni, <u>cokolwiek</u> się Jej (a nie tobie) podoba. Tak samo Jej są <u>wszystkie</u> twe intencje: niech więc zmienia, dodaje, odejmuje, jak się Jej podoba (gdyż Ona sprawiedliwości nie umie naruszyć). Jesteś narzędziem w Jej ręku, więc czyn to tylko , co Ona chce: wszystko

⁴² Zawsze spokojne, nacechowane miłością działanie.

⁴³ Zachowaj porządek, a porządek ciebie zachowa.

⁴⁴ Przygotowania, działanie, skutek.

		<p>z Jej ręki przyjmuj. Do Niej, jak dziecko do matki, <u>we wszystkim</u> się uciekaj; Jej wszystko powierz.</p> <p>Staraj się o Nią, o Jej cześć, o Jej sprawy, a troskę o siebie i o twoich <u>Jej pozostaw</u>.</p> <p>Nic sobie, ale wszystko uznaj jako otrzymane od Niej.</p> <p><u>Cały owoc twych prac zależy od jedności z Nią</u>, tak jak i Ona jest narzędziem miłosierdzia Bożego.</p> <p><u>Życie</u> (każda jego chwila), <u>śmierć</u> (gdzie, kiedy i jak) i <u>wieczność</u> moja, wszystko to jest Twoim, o Niepokalana. Czyń z tym wszystkim, cokolwiek Ci się podoba.</p>
11.	<p>14. Chociażby sprawy twojego stanu i obowiązki sprawiały ci trudności i przykrości, nie zaniedbuj się w nich z tego powodu, ponieważ nie będzie tak stale, a Bóg, który doświadcza duszę, dołączając trud do nakazu (por. Ps 93, 20 wg Wulgaty), tą właśnie drogą daje jej powoli odczuć dobro i pożytek.</p>	<p>11. <i>Omnia possum in Eo, qui me per Immaculatam confortat</i>⁴⁵ (por. Flp 4,13).</p>
12.	<p>2. Starać się zawsze chodzić w obecności Boga, rzeczywistej lub wyobrażeniowej albo jednoczącej, stosownie do czynności, które się spełnia.</p> <p>5. Dla żadnego zajęcia nie opuszczać modlitwy myślniej, ona bowiem jest podporą duszy.</p> <p>6. Nie opuszczać z powodu zajęć rachunku sumienia, a za każde uchybienie zadać sobie jakąś pokutę.</p> <p>9. Nie zaniedbuj się w modlitwie, a kiedy poczujesz trudności i oschłość, dla tego samego trwaj na niej, ponieważ Bóg niekiedy chce zobaczyć to, co jest w twej duszy, a czego się nie widzi</p>	<p>12. Życie wewnętrzne: <i>Totus primo sibi et sic totus omnibus</i>⁴⁶</p>

⁴⁵ Wszystko mogę w Tym, który mnie przez Niepokalaną umacnia.

⁴⁶ Najpierw cały dla siebie, a tak cały dla wszystkich.

	w czasie pomyślności i słodyczy. 13. Spowiadaj się zawsze z uznaniem własnej nędzy, jasno i szczerze.	
13.	10. W niebie i na ziemi wybierać zawsze to, co niższe, a miejsce i zajęcie ostatnie.	
14.	15. Bądź zawsze o tym przekonany, że wszystko, co ci się przydarza, korzystne czy przeciwnie, pochodzi od Boga, abyś się w pierwszym nie pysznił, a w drugim nie zniechęcał.	

ad 1. Świętość, która dla obu Autorów jest celem wszelkiego działania, dla Jana stanowi punkt docelowy, gdy tymczasem Maksymilian stawia ją jako punkt wyjścia – ową perspektywę, dla której warto porzucić wszystko, by sięgnąć po podawany przez Boga „owoc szczęścia”. Jan dochodzi do celu, Maksymilian stawia sobie świętość jako motyw i sens wszelkiego działania – podejmuje drogę doskonałości. W rezultacie obaj idą w tym samym kierunku, choć dla jednego jest to punkt dojścia, a dla drugiego wyjścia. W całej strukturze obu tekstów łatwo dostrzec niezwykłe podobieństwa drogi, jaką obaj Święci podejmują, by osiągnąć upragniony cel – zbawienie.

ad 2. Chwała Boża dla obu mistyków jest motywem działania. Jan dochodzi do niej, odrzucając wszelki grzech, zaś Maksymilian widzi ją jako skutek uświęcenia siebie, jak i wszystkich ludzi.

ad 3. Zarówno Jan, jak i Maksymilian, stanowczo odrzucają wszelki grzech śmiertelny, jak również wszelką niedoskonałość grzechu powszedniego. Należy z tego wnioskować, że dla obu Mistrzów życia duchowego przykazania Dekalogu są punktem wyjścia – pewną barierą graniczną, od której chcą się odbić, by wejść w nieskończoną przestrzeń Boga-Miłości. Jan w swoim dążeniu do świętości stawia sobie tę kwestię na pierwszym miejscu jako pierwszy stopień dążenia do doskonałości. Maksymilian bynajmniej wcale nie jest bardzo odległy od jego myśli, gdyż jako drugi motyw swego działania, po świętości, stawia chwałę Bożą i dopiero dla niej podejmuje wyzwanie odrzucenia wszelkiego grzechu, które jest początkiem zbawienia i uświęcenia. Uchybienia należy bezzwłocznie wynagradzać gorącością serca i gorliwością. W ten sposób człowiek może być spokojny o swoją przeszłość.

ad 4. Każde dobro, które człowiek może sprawić, powiększyć lub pomnożyć, służy w pierwszym rzędzie powiększeniu Bożej chwały. W pojmowaniu dobra zawiera się także pragnienie służby, co szczególnie wyraża Jan, w całkowitym zapomnieniu o sobie. Dawać siebie bliżnim, a przez nich Bogu. Pamiętając jednak, by motywem była wyłącznie chwała Boża, aby nie przedkładać jakiegokolwiek stworzenia ponad Niego.

ad 5. Nadprzyrodzone posłuszeństwo regułą działania. Dla obu Mistrzów życia duchowego, o posłuchu okazywanym przełożonym nie stanowi ich pobożność czy inteligencja, lecz wiara w moc działającego przez nich Boga. Ta właśnie reguła czyni posłuszeństwo zakonne walorem w oczach Bożych i źródłem Bożej łaski i błogosławieństwa. Dla Maksymiliana „być posłusznym” oznacza „być narzędziem” w ręku Boga, który może nim w dowolnej chwili dysponować i użyć do każdego zamysłu swojej woli, a po skończonym dziele odstawić.

ad 6. Ta idea rozbrzmiewa powszechnie w wielu pismach Jana. Maksymilian ogranicza swoją wypowiedź do prostego – hasłowego brzmienia, gdy tymczasem Jan wskazuje na skutki wewnętrzne i zewnętrzne, których przyczyna leży w zajmowaniu się sprawami niepotrzebnymi. W rzeczywistości życia zakonnego całość niepotrzebnych spraw można w zasadzie sprowadzić do dwóch wymiarów: sprawy świata (mentalność ludzi świeckich) i sprawy innych (plotki, obmowy, gadulstwo, krytykanctwo).

ad 7. Spokój płynie zawsze ze świadomości pełnienia woli Bożej, która wyraża się przez przełożonych. Nic zatem dziwnego, że Chrystus jest wzorem całkowitego zanurzenia się w woli Ojca. Podobnie jak On pełnił swoje dzieło Odkupienia z miłości do człowieka, tak wszelkie działanie naznaczone pragnieniem naśladowania Boskiego Mistrza, czyni człowieka *alter Christus* w jego działaniu.

ad 8. Porządek nadprzyrodzony jest określeniem celu i podporządkowanych mu wartości. Stawiając Boga jako cel wszelkiego działania, świat wartości człowieka i środki, jakie podejmuje w swoim życiu, prowadzą do tego celu. Porządek przyrodzony jest skutkiem porządku nadprzyrodzonego i wyraża się w zewnętrznych przejawach: słowa, działanie i sposób bycia. Porządek to harmonia – uporządkowanie wewnętrznej struktury jakiegokolwiek rzeczy, czyni ją piękną i owocną.

ad 9. Kontynuacja poprzedniej myśli – uporządkowane działanie – przynosi skutek. Chaos wewnętrznego człowieka, odbija się w jego wewnętrznym działaniu i nie przynosi dobrych skutków.

ad 10. Klasyczna myśl maksymilianowska: wszystko dla Niepokalanej, jak Ona cała dla Boga. Dla Świętego z Niepokalanowa oddanie się Maryi jest duchową drogą do pełni zjednoczenia z Bogiem. Ona, w pełni zjednoczona z Duchem Świętym (por. Łk 1,35), całkowicie podporządkowała swoje życie misji Syna. Powierzyć Jej swoje życie – to oddać się na wyłączną własność Boga. Dla Maksymiliana maryjna droga duchowości jest dążeniem do ludzkiego ideału bycia jak Ona – Niepokalana – oto nasz ideał.

ad 11. Dla Jana wszelkie trudności są próbą wierności Bogu. Maksymilian zaś, podejmując myśl św. Pawła, dodaje, że człowiek wszystko może, gdyż sam Bóg go umacnia. I dodaje, tak bardzo charakterystyczne dla swojej duchowości, „przez Niepokalaną”, która dla Świętego z Niepokalanowa jest najwłaściwszą drogą do Boga i pośredniczką każdej z Bożych łask.

ad 12. Maksymilian, pisząc dla siebie wskazania życia duchowego, nie wyszczególnia jego elementów. Tymczasem Jan, pisząc analogiczne wskazania dla pewnego zakonnika, wskazuje na konkretne elementy, bez których życie duchowe jest niemożliwe. Stąd też Jan wymienia w swoich zapiskach podstawowe zasady prowadzenia życia wewnętrznego. Składają się na nie: medytacja, codzienna systematyczna modlitwa, codzienny ogląd swojego sumienia, duch (stan) modlitwy, który jest nieustannym przebywaniem w Bożej obecności dzięki wewnętrznemu zjednoczeniu lub pamięci o Nim, pokorna spowiedź – uznanie własnej nędzy i potrzeby bezmiaru Bożego miłosierdzia. Tylko człowiek przeniknięty duchem Bożym jest zdolny, by innych prowadzić po ścieżkach prowadzących do Boga.

ad 13-14. Pokora ustawia człowieka w pozycji uległości i otwartości na wszelkie dobro, które Bóg zsyła. Człowiek pokorny ma świadomość, że wszystko służy jego duchowemu urobieniu i wyzbyciu się przywiązań i namiętności tego świata.

Czy Maksymilian korzystał z myśli Jana? Z pewnością znał dzieło św. Teresy od Dzieciątka Jezus „Dzieje duszy”. A zatem jest prawdopodobne, że w swoich duchowych poszukiwaniach zagłębiał się również w dzieła Jana od Krzyża. Jak widać na powyższym zestawieniu, Maksymilian nie kopiował Jana, lecz jego stopnie doskonałości dostosował do swoich duchowych potrzeb i oczekiwań. Widać jednak, że duchowość Jana była mu bardzo bliska i, pomimo upływu czasu, odnalazł w niej ideał dla stworzenia własnych zasad życia duchowego.

3. ŻYCIE ZAKONNE A ŻYCIE DUCHOWE

Dwie rzeczywistości, która ściśle łączą się ze sobą: życie zakonne nie istnieje bez życia duchowego. Tę prawdę należy nieustannie sobie uświadamiać, by wartość życia duchowego, pojmowanego jako osobista zasada życia, stała się fundamentem życia zakonnego. Dopiero wtedy poszczególne osoby, klasztory i wspólnoty będą zdolne wejść na drogę wspólnego zmierzania do doskonałości życia w Bogu.

3.1. Motyw życia zakonnego

Już pierwsze słowa soborowego dekretu o życiu zakonnym ujawniają, że jedyną przesłanką, która jest zdolna przewyższyć wszystkie inne wartości tego świata, by oddać swoje życie całkowicie Bogu, jest pragnienie doskonałej miłości, realizowanej na drodze rad ewangelicznych za przykładem Jezusa Chrystusa – Boskiego Mistrza⁴⁷. Od początków bowiem istnienia Kościoła człowiek, mężczyzna lub kobieta, pragnąc pójść za Chrystusem, by Go doskonale naśladować, za natchnieniem Ducha Bożego (por. Mt 4,1), udawał się na pustynię, by tam, z dala od spraw tego świata, szukać Boga⁴⁸. Inni, gromadząc się we wspólnoty, podejmowali wielorakie formy życia zakonnego, które Kościół akceptował i rozciągał nad nimi płaszcz swojej opieki. W ten właśnie sposób Duch miłości, który przynaglał różne osoby do „wyjścia” ze świata, postawił ich jako budowniczych Mistycznego Ciała Chrystusa (por. Ef 4,12).

W miłości człowiek chce podążać „za Chrystusem, który sam, dziewiczy i ubogi (por. Mt 8,20; Łk 9,58) przez posłuszeństwo aż do śmierci krzyżowej (por. Flp 2,8), odkupił i uświęcił ludzi”⁴⁹. Osoby konsekrowane, pobudzone przez Ducha Świętego miłością do Chrystusa, troszczą się przede wszystkim najpierw o swoje a potem innych uświęcenie.

3.2. Odpowiedź na Boże wezwanie

Członkowie instytutów życia konsekrowanego powinni uświadamiać sobie, że „przez profesję rad ewangelicznych odpowiedzieli na

⁴⁷ Por. *Dekret o przystosowanej odnowie życia zakonnego „Perfectae caritatis”*, (dalej jako: DZ), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, nr 1.

⁴⁸ Por. DZ, 1. Por. także J. Szyran, *Traktat o modlitwie Jezusowej*, Warszawa 2016, s. 29-31, (w formacie pdf), www.szyran.republika.pl/ksiazki.html.

⁴⁹ DZ, 1.

wezwanie Boże” i „żyją dla samego Boga, umarliśmy nie tylko dla grzechu (por. Rz 6,11), lecz także wyrzekłszy się świata”⁵⁰. W profesji rad ewangelicznych człowiek składa siebie Bogu w całopalnej ofierze⁵¹. Świadomość tego faktu winna zagrzewać zakonników i zakonnice do ćwiczenia się w cnotach, „zwłaszcza w pokorze i posłuszeństwie, męstwie i czystości, przez które uczestniczy się w wyniszczeniu Chrystusowym (por. Flp 2,7-8), a równocześnie w Chrystusowym życiu według ducha (por. Rz 8,1- 13)”⁵².

3.3. Szukać Boga

Ci, którzy zobowiązali się żyć ślubami zakonnymi, „niech przede wszystkim szukają i miłują Boga, który pierwszy nas umiłował (por. 1J 4,10), i niech się starają we wszystkich okolicznościach prowadzić życie ukryte z Chrystusem w Bogu (por. Kol 3,3), z czego wypływa i doznaje bodźca miłość bliźniego dla zbawienia świata i budowania Kościoła”⁵³. A zatem od osób konsekrowanych oczekuje się ducha modlitwy, studiowania i rozważania słowa Bożego, które jest źródłem poznania Jezusa Chrystusa (por. Flp 3,8), codziennego sprawowania i uczestnictwa w Eucharystii⁵⁴. Napelnieni w ten sposób czynią swoją działalność apostołską skuteczną, gdyż tylko apostołskie działanie, płynące z wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem, jest zdolne przynieść błogosławione owoce. Stąd też wszelka działalność katechetyczna, kaznodziejska czy posługa w konfesjonale nie może opierać się na własnych zdolnościach czy inteligencji, lecz musi opierać się na duchu modlitwy i Bożego światła.

3.4. Profesja rad ewangelicznych

Czystość podjęta „dla Królestwa niebieskiego” (Mt 19,12) jest konsekwencją odejścia od nieuporządkowanych przywiązań, które prowadzą człowieka do autentycznej wolności serca (por. 1Kor 7,32-35)

⁵⁰ DZ, 5.

⁵¹ Owo całopalenie w dużej mierze zależy od stopnia zaangażowania w życie duchowe. Jak pokazują zasady życia św. Jana od Krzyża i św. Maksymiliana Kolbego, ich całopalna ofiara była dobrowolnym aktem woli i miłości, który wyrastał ponad przepisy życia zakonnego i miał znamiona heroicznego.

⁵² DZ, 5.

⁵³ DZ, 6.

⁵⁴ Por. DZ, 6.

i sprawiają, by zapłonął miłością do Boga i wszystkich ludzi⁵⁵. „Czystość jest osobliwym znakiem dóbr niebieskich i bardzo odpowiednim środkiem, który ułatwia osobom zakonnym ochocze poświęcenie się służbie Bożej i dziełom apostołstwa”⁵⁶. Potrzeba zatem, by osoby konsekrowane, starając się dochować wiernie swej profesji, zawierzały słowom Pana i, ufne w Jego pomoc, nie liczyły zuchwale na własne siły, lecz praktykowały umartwienie i strzegły zmysłów⁵⁷.

Dobrowolne ubóstwo, obrane dla naśladowania Chrystusa, winno być pilnie praktykowane, gdyż dzięki niemu osoby konsekrowane uczestniczą w ubóstwie Chrystusa, który, będąc bogaty, dla nas stał się ubogi, aby nas ubóstwem swym ubogacić (por. 2Kor 8,9; Mt 8,20). Prawdziwe ubóstwo nie opiera się jedynie na zależności finansowej od przełożonych, lecz wynika z ducha, który prawdziwych skarbów szuka w niebie (por. Mt 6,20)⁵⁸.

Przez profesję posłuszeństwa zakonnicy i zakonnice poświęcają całkowicie swoją wolę Bogu, jakby składając ofiarę z siebie. W ten sposób jednoczą się trwale i bezpieczniej ze zbawczą wolą Boga⁵⁹. „Stąd to – za przykładem Jezusa Chrystusa, który przyszedł, aby pełnić wolę Ojca (por. J 4,34, 5,30, Hbr 10,7, Ps 39,9), a «przyjawszy postać sługi» (Flp 2,7) z tego, co wycierpiał, nauczył się posłuszeństwa (por. Hbr 5,8) – zakonnicy, pobudzeni przez Ducha Świętego, ulegają z wiarą przełożonym, zastępującym Boga, i pod ich kierownictwem oddają się posługiwaniu wszystkim braciom w Chrystusie, jak sam Chrystus przez swą uległość dla Ojca służył braciom i oddał życie swoje na okup za wielu (por. Mt 20,28, J 10,14-18)”⁶⁰.

3.5. Własna droga w nurcie życia konsekrowanego

„Niech jednak wszyscy pamiętają, że nadzieję odnowy należy budować raczej na gorliwszym zachowaniu reguły i konstytucji, aniżeli na mnożeniu ustaw”⁶¹. Kluczem pozwalającym zrozumieć ideę własnych zasad życia zakonnego jest użyte w dokumencie soborowym słowo „gor-

⁵⁵ Por. DZ, 12.

⁵⁶ DZ, 12.

⁵⁷ Por. DZ, 12.

⁵⁸ Por. DZ, 13.

⁵⁹ Por. DZ, 14.

⁶⁰ DZ, 14.

⁶¹ DZ, 4.

liwsze zachowanie”, czyli decyzja woli, podyktowana miłością do Boga, Jak pokazują powyższe zasady życia obu Mistrzów życia duchowego, były one osobistym przełożeniem tego, co ogólne w życiu zakonnym na osobistą – wewnętrzną treść przeżywania swego życia konsekrowanego w relacji do Boga i wspólnoty zakonnej.

Zasady życia duchowego stanowią pewien osobisty imperatyw, który osoba konsekrowana nakłada sobie jako dopełnienie reguł życia zakonnego. Zasady te, wpisując się w całokształt przepisów zakonnych, stają się spersonalizowanym sposobem przeżywania życia zakonnego, którego reguły nie są już jakoby z zewnątrz, lecz docierają do najgłębszego ośrodka decyzyjności człowieka i stają się wyborem miłości i pragnieniem podążania za Umiłowanym.

ABSTRACT

In the study "Personal principles of spiritual life" the author, in view of the comparison of "**Grados de perfección**" by St. John of the Cross and "**Regulamentum vitae**" by St. Maximilian Kolbe, shows consecrated persons the need of personal principles of spiritual life.

KEY WORDS: consecrated life, St. John of the Cross, St. Maximilian Kolbe, spiritual life.

SŁOWA KLUCZE: życie konsekrowane, św. Jan od Krzyża, św. Maksymilian Kolbe, życie duchowe.